

Einladung zur Eröffnung der Ausstellung
POZVÁNKA na zahájení výstavy
INVITATION to the opening of the exhibition

JOSEF HOFFMANN OTTO WAGNER

Vom Nutzen und Wirken der Architektur

0 užitku a působení architektury
On the Use and Effect
of Architecture

Sonntag Neděle Sunday 21.5.2017
14:00 Uhr ve 14 hod. 2 p.m.

Josef Hoffmann Museum, Brtnice
náměstí Svobody 263, 588 32 Brtnice, CZ

Zur Ausstellung Výstavu zahájí On the exhibition

CHRISTOPH THUN – HOHENSTEIN

Generaldirektor generální ředitel General Director, MAK

RAINALD FRANZ Kurator kurátor Curator, MAK

ROSTISLAV KORYČÁNEK Kurator kurátor Curator, MG

23.5. – 29.10.2017 23 May – 29 Oct 2017

Josef Hoffmann Museum, Brtnice*
náměstí Svobody 263, 588 32 Brtnice, CZ

Mai/Jun/Sep/Okt: Di–So 10:00–17:00 Uhr

út–ne 10–17 h Tue–Sun 10 a.m.–5 p.m.

Júl/Aug: täglich 10:00–17:00 Uhr

otiveno denně 10–17 h open daily 10 a.m.–5 p.m.

Eintritt Vstupné Admission: CZK 40/20

Eintrittsschluss: 16:00 Uhr

Poslední prohlídka v 16 h Last at 4 p.m.

Information Informace: T +420 724 543 722

Kontakt Contact MAK: Rainald Franz

T +43 1 711 36-220, josefhoffmannmuseum@MAK.at

Kontakt Contact MG: Rostislav Koryčánek

T +420 532 169 223, brtnice@moravska-galerie.cz

MAK Stubenring 5, 1010 Wien Vídeň Vienna, Austria
T +43 1 711 36-248, F +43 1 713 10 26
office@MAK.at, MAK.at

MG Husova 18, 662 26 Brno, CZ

T +420 532 169 111, info@moravska-galerie.cz
moravska-galerie.cz

* Eine gemeinsame Expositur der Mährischen Galerie in Brno und des MAK, Wien Společné pracoviště Moravské galerie v Brně a MAK, Vídeň A joint branch of the Moravian Gallery in Brno and the MAK, Vienna

Die Ausstellung steht unter dem Ehrenschutz der Botschaft der Tschechischen Republik in Österreich. Výstava se koná pod záštitou velvyslancectví České republiky v Rakousku. The exhibition is held under the patronage of the Embassy of the Czech Republic in Austria.

Wir bedanken uns bei der Stadt Brtnice für die gute Zusammenarbeit. Děkujeme městu Brtnici za spolupráci. Thanks are extended to the Municipality of Brtnice for their helpful cooperation.

Die Ausstellung wurde durch die finanzielle Unterstützung des Europäischen Fonds für regionale Entwicklung sowie durch staatliche Finanzmittel der Tschechischen Republik realisiert und ist Bestandteil des Projekts „Bilaterale Designnetzwerke“. Výstava byla realizována za finanční podpory Evropského fondu pro regionální rozvoj a ze státního rozpočtu České republiky a je součástí projektu „Bilaterale Designnetzwerke“. The exhibition was realized thanks to financial support provided by the European Regional Development Fund and by the state budget of the Czech Republic and is part of the project “Bilaterale Designnetzwerke.”

© MAK/Theresa Schmoell

MAK on TOUR Shuttlebus Wien–Brtnice und re-tour, **Sonntag, 21.5.2017**: Abfahrt MAK 8:30 Uhr, Rückkunft MAK ca. 18:30 Uhr, weitere Informationen und Online-Anmeldung unter www.MAK.at/hoffmann_wagner, Preis € 40 (inkl. Fahrt, Ausstellungseröffnung und Führung durch das Josef Hoffmann Museum, Brtnice)

Anreise von Wien aus: Donauuferautobahn A22/E49/E59 bis Abzweigung Hollabrunn/Znaim/Prag > B303 über Hollabrunn bis Kleinhaugsdorf/Znojmo > Grenzübergang > 38/E59 über Znojmo und Moravské Budějovice nach Stonařov > 402, nach ca. 3 km > 403, 4 km bis zur Ortsmitte von Brtnice How to get there from Vienna: take the “Donauufer” highway A22/E49/E59 and continue on the B303 towards Hollabrunn/Znojmo/Prague, pass Hollabrunn and continue to the border crossing Kleinhaugsdorf/Znojmo; in Czechia, take the 38/E59 via Znojmo and Moravské Budějovice to Stonařov where you turn off onto the 402; continue for three kilometers before turning off onto the 403; you will reach the center of Brtnice after 4 kilometers.

Moravská galerie v Brně vás zve v neděli 21. května 2017 k návštěvě Brtnice: Autobus Brno–Brtnice a zpět, Odjezd od UMPRUM, Husova 14 ve 12 hod., návrat k UMPRUM zhruba v 17:30 hod., cena 100/50 Kč (včetně dopravy, zahájení výstavy a komentované prohlídky Muzea Josefa Hoffmanna v Brtnici). Rezervace a platba v pokladně Pražákova paláce, Husova 18. Informace na telefonním čísle +420 532 169 177 nebo na e-mailu edukace@moravska-galerie.cz

Brtnice se nachází v kraji Vysočina, asi 20 km jihovýchodně od Jihlavy. Brtnice is in the Vysočina Region, about 20 km south-east of Jihlava.

Kuratoren Kurátoři Curators: Rainald Franz, Kustode MAK–Sammlung Glas und Keramik kurátor sbírek skla a keramiky, MAK, Vídeň Curator, MAK Glass and Ceramics Collection; Rostislav Koryčánek, Kurator für Architektur und Design, Mährische Galerie, Brno kurátor architektury a designu, Moravská galerie v Brně Curator of Architecture and Design, Moravian Gallery, Brno

Ausstellungsgestaltung Architektontické řešení Exhibition design: Itai Margula / Grafische Gestaltung Grafický design Graphic design: Maria Anna Friedl / Ausstellungsorganisation Produktion Exhibition management: Victoria Calvo-Tomek (MAK), Miroslava Pluháčková (MG)

Herausgeber Vydavatel Editor: MAK, Wien Vídeň Vienna / Redaktion Redakce Editing: Anna Adamek (MAK) / Grafik Grafický design Graphic design: Maria Anna Friedl / Lektorat Jazyková korektura Copy editing: Bettina R. Algieri, Cornelia Malli (MAK); Miroslava Pluháčková (MG) / Übersetzungen Překlady Translation: Kenneth Friend (EN); Karel Tenk, Kateřina Tlachová (CZ)

Cover: Emil Otlik, Porträt Josef Hoffmann Portrét Josefa Hoffmanna Portrait of Josef Hoffmann, Wien Vídeň Vienna, 1903 © Gemeinde Brtnice Město Brtnice Municipality of Brtnice; Porträt Otto Wagner (Fotografie) Portrét Otto Wagnera (fotografie) Portrait of Otto Wagner (photograph), Postkarte pohlednice Postcard, Wien Vídeň Vienna, nach po after 1918 © MAK/Georg Mayer

JOSEF HOFFMANN – OTTO WAGNER Vom Nutzen und Wirken der Architektur

In diesem Jahr widmet sich das Josef Hoffmann Museum in Brtnice mit der Ausstellung *JOSEF HOFFMANN – OTTO WAGNER. Vom Nutzen und Wirken der Architektur* dem Verhältnis von Josef Hoffmann (1870–1956) zu seinem Lehrer Otto Wagner (1841–1918), dessen Todestag sich 2018 zum hundertsten Mal jährt. Für Hoffmanns Karriere waren die Ausbildung bei Otto Wagner in der Spezialschule für Architektur an der Wiener Akademie der bildenden Künste, die gemeinsame Arbeit in dessen Atelier und in der Secession sowie Wagners Förderung bei der Bestellung zum Professor an der k. k. Kunstgewerbeschule entscheidend. Noch im hohen Alter berichtet Josef Hoffmann in seiner „Selbstbiographie“ enthusiastisch über seinen Lehrer: „[...] Wagner wurde an die Architekturklasse der Akademie am Schillerplatz berufen. Nun hatten wir endlich eine starke Persönlichkeit unter uns, die, voll von Ideen, eigene

Wege ging und uns für alles Neue und Notwendige zu begeistern vermochte. Wir bewunderten die palastartigen Wohnbauten Wagners, die, nicht nur was Konstruktion und solide Bauweise anlangt, mustergültig waren, sondern in der freien Verwendung alter Formen überraschende Wirkungen hervorbrachten und unter den herkömmlichen Bauten jener Zeit sofort durch ihre Qualität und Eigenart auffielen.“ Hoffmann erwähnt, dass Wagner bei der täglichen Korrektur in der Akademie ihn „[...] durch seine ganz enormen technischen Kenntnisse auf die wichtigsten Elemente des Bauens immer wieder aufmerksam zu machen“ wusste. Während Hoffmanns Entwurf für sein Architekturdiplom *Forum Orbis, Insula Pacis* (1895, ein Fassadenentwurf, publiziert in *Aus der Wagnerschule*, Beilage zur von Ferdinand von Feldegg herausgegebenen Zeitschrift *Der Architekt*) noch ganz unter dem Einfluss des Wagner’schen Späthistorismus steht, bildete die Auseinandersetzung mit der klassischen und volkstümlichen Architektur Italiens auf einer durch den „Rompreis“ der Akademie finanzierten Reise eine erste Zäsur in Hoff-

JOSEF HOFFMANN – OTTO WAGNER 0 užitku a působení architektury

Letošní výstava *JOSEF HOFFMANN – OTTO WAGNER. 0 užitku a působení architektury* v Muzeu Josefa Hoffmanna v Brtnici je věnována vztahu Josefa Hoffmanna (1870–1956) a jeho učitele Otto Wagnera (1841–1918), jehož sté výročí umrtí připadá na rok 2018. Studium u Otto Wagnera na Spezialschule für Architektur při vídeňské Akademii výtvarných umění, společná práce ve budově v palácovém stylu; považovali jsme je za vzor nejen kvůli architektonickému řešení a solidní konstrukci, ale překvapovaly nás i volným užíváním starých forem a svojí kvalitou a jedinečností ihned vyvolávaly pozornost ve srovnání s tehdejší konvenční výstavbou.“ Hoffmann zmiňuje, že Wagner při každodenních kritických konzultacích na akademii neomylně dokázal „[...] uplatňovat své naprosto mimořádné technické znalosti, aby vždy znova zaměřoval pozornost na zásadní stavitelské prvky.“ Zatímco Hoffmannova diplomová práce z architektury *Forum Orbis, Insula Pacis* (1895, návrh fasády, publikovaný v příloze časopisu *Der Architekt*, který vydával Ferdinand von Feldegg, nazvané *Aus der Wagnerschule*) byla ještě zcela pod vlivem Wagnerova pozdního historismu, k první cézuře v Hoffmannově genezi coby architekta došlo při jeho cestě do Itálie, finan-

who, full of ideas, followed his own path and was able to inspire us with regard to everything new and necessary. We admired that palatial residential buildings of Wagner, which were exemplary, not only in terms of design and solid construction, but also produced surprising effects with the free use of old forms, and which were immediately conspicuous in their quality and idiosyncrasy in comparison with the conventional buildings of the time.“ Hoffmann mentions that Wagner was always sure to “[...] draw his attention to the most important elements of building again and again through his simply enormous technical skills” in the context of daily corrections. While Hoffmann’s design for his architecture diploma, *Forum Orbis, Insula Pacis* (1895, a façade design, published in *Aus der Wagnerschule*, supplement to the magazine *Der Architekt*, published by Ferdinand von Feldegg), was still completely subject to the influence of Wagner’s late historicism, the engagement with the classical and folkloric architecture of Italy on a trip financed by the

“Rome Prize” of the Academy represented an initial caesura in Hoffmann’s emergence as an architect. The Italian sketches, which were published in part in *Der Architekt*, showed an interest in anonymous architecture that “[...] spoke much more to our endeavor to do justice to the purpose and material,” according to Hoffmann in his “Selbstbiographie.” This new approach is visible in the designs for a bank building in Prague and for the popular theater in Plzeň (both in 1897). Hoffmann, together with Wagner, became a founding member of the Secession in the same year. Josef Hoffmann described the impact of his teacher Wagner for the first time in a published lecture in 1909: “Wagner forsakes the purely formalistic, meaning that he doesn’t view his structures as compositions of conventional forms, but instead primarily as attempts to explain or to crystallize the design and the purpose of the structure with the usual means of expression.” He then continues: “You will also note that Wagner is first of all one of the best connoisseurs of old styles, and

manns Genese als Architekt. Die italienischen Skizzen, die er teilweise in *Der Architekt* veröffentlichten wird, zeigen ein Interesse an anonymer Architektur, die „[...] unserem Bestreben, dem Zweck und Material gerecht zu werden, viel mehr zu sagen hatte“, so Hoffmann in seiner „Selbstbiographie“. Sichtbar wird dieser neue Zugang an den Entwürfen für ein Bankgebäude in Prag und für das Volkstheater in Pilsen (beide 1897). Im selben Jahr wird Hoffmann mit Wagner Gründungsmitglied der Secession. Josef Hoffmann beschreibt das Wirken seines Lehrers Wagner 1909 erstmals in einem publizierten Vortrag: „Wagner giebt den puren Formalismus auf, d. h. er denkt seine Bauten nicht als Zusammensetzung von hergebrachten Formen, sondern versucht, voreerst die Konstruktion und den Zweck des Bauwerks durch die üblichen Ausdrucksmittel zu erklären, d. h. zu kristallisieren.“ Und weiter: „Auch werden Sie bemerken, daß Wagner voreerst einer der besten Kenner alter Style ist und daß er den eigentlichen Reiz ihrer Verhältnisse und ihrer Formsprache bewußt erkannte [...]. Trotzdem

čované „Římskou cenou“ akademie, kde se seznámil s tamější klasicou a lidovou architekturou. Italské skici, které zčásti zveřejnil v časopise *Der Architekt*, dokládají jeho zájem o anonymní architekturu, která „[...] může tolik napovědět při naší snaze vycházet vstříc účelu a materiálu,“ píše Hoffmann ve své *Autobiografii*. Tento nový přístup lze sledovat na návrzích bankovní budovy v Praze a lidového divadla v Plzni (oba 1897). V témže roce se Hoffmann s Wagnereem stávají zakládajícími členy vídeňského sdružení Secession. Josef Hoffmann poprvé popsal působení svého učitele Wagnera ve své přednášce publikované v roce 1909: „Wagner opouští čistý formalismus, tedy nenahází své stavby jako kompozice z konvenčních forem, ale v první řadě jako snahu o objasnění nebo krystalizaci architektonického řešení a účelu stavby obvyklými vyjadřovacími prostředky.“ A dále: „Povšimněme si také, že Wagner jednoznačně patří k nejlepším znalcům starých stylů a že vědomě rozpoznal bytostné kouzlo jejich proporcí a formálního

that he consciously recognized the actual charm of their proportions and their language of form [...]. Nonetheless, he instinctively felt that it was not the use of the old, traditional language of form that defines the value of a structure, but rather only the idiosyncratic character. The character takes the place of the style, which in itself is not enough to make the structure recognizable.“ Josef Hoffmann’s design for the monument to Otto Wagner in Vienna can be considered as his last “homage” to his teacher. It is a nine-meter high, simple stone pylon, a reduction of a victory column with a block of type at eye level. It was erected in 1930 on the occasion of the Werkbund congress near the palace gate in Vienna, but was removed during World War II. In 1959, Roland Rainer, then Rector of the Academy of Fine Arts, had the Otto Wagner monument erected once again near the Academy. The exhibition juxtaposes the work of Josef Hoffmann with that of his teacher Otto Wagner on the basis of designs and objects.

führt er instinktiv, daß nicht die Verwendung der alten traditionellen Formsprache den Wert eines Bauwerkes bestimmt, sondern einzig und allein der eigentümliche Charakter. An Stelle des Stils, der allein das Bauwerk nicht erkenntlich macht, tritt der Charakter.“ Als letzte „Verbeugung“ vor seinem Lehrer kann Josef Hoffmanns Entwurf für das Otto-Wagner-Denkmal in Wien verstanden werden: ein neun Meter hoher, einfacher Steinpfiler – die Reduktion einer Triumphsäule mit einem in Augenhöhe angebrachten Schriftblock. Es wurde 1930 anlässlich der Werkbundtagung beim Burgtor in Wien errichtet, jedoch während des Zweiten Weltkriegs abgetragen. 1959 ließ Roland Rainer (als Rector der Akademie der bildenden Künste) das Otto-Wagner-Denkmal bei der Akademie erneut aufstellen. Die Ausstellung stellt das Schaffen Josef Hoffmanns dem seines Lehrers Otto Wagner anhand von Entwürfen und Objekten gegenüber.

tvarosloví [...]. Přesto instinktivně rozpoznal, že hodnotu stavebního díla neurčuje užívání starého, tradičního formálního tvarosloví, nýbrž jeho zcela osobitý charakter. Namísto stylu, který sám o sobě nedokáže učinit stavbu rozpoznatelnou, nastupuje charakter.“ Za poslední „poklonu“ Josefa Hoffmanna svému učiteli lze považovat jeho návrh na pomník Otto Wagnera ve Vídni: devět metrů vysoký, jednoduchý kamenný pylon – redukce vítězného oblouku – s blokem písma umístěným ve výši očí. Byl odhalen u hradní brány ve Vídni v roce 1930 při příležitosti zasedání uměleckého svazu Werkbund, během druhé světové války však byl odstraněn. V roce 1959 nechal Roland Rainer, tehdejší rektor Akademie výtvarných umění, pomník Otto Wagnera znovu postavit v blízkosti akademie. Výstava konfrontuje prostřednictvím návrhů a objektů tvorbu Josefa Hoffmanna s tvorbou jeho učitele Otto Wagnera.

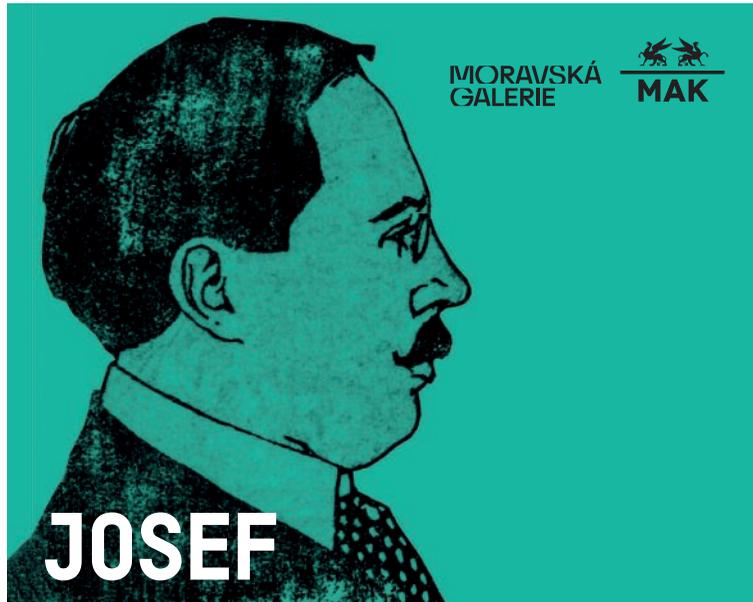
Interreg

EUROPEAN UNION

Austria-Czech Republic

European Regional Development Fund

MORAVSKÁ
GALERIE

JOSEF HOFFMANN OTTO WAGNER

Vom Nutzen und Wirken der Architektur

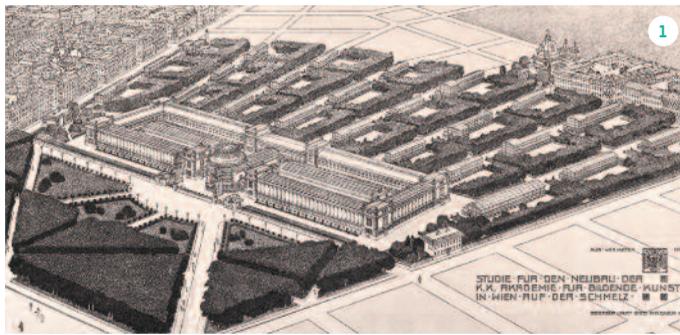
0 užitku
a působení
architektury

On the Use
and Effect of
Architecture

JOSEF
HOFFMANN
MUSEUM

23/5 – 29/10/2017

Josef Hoffmann Museum / Brtnice / CZ

1

4

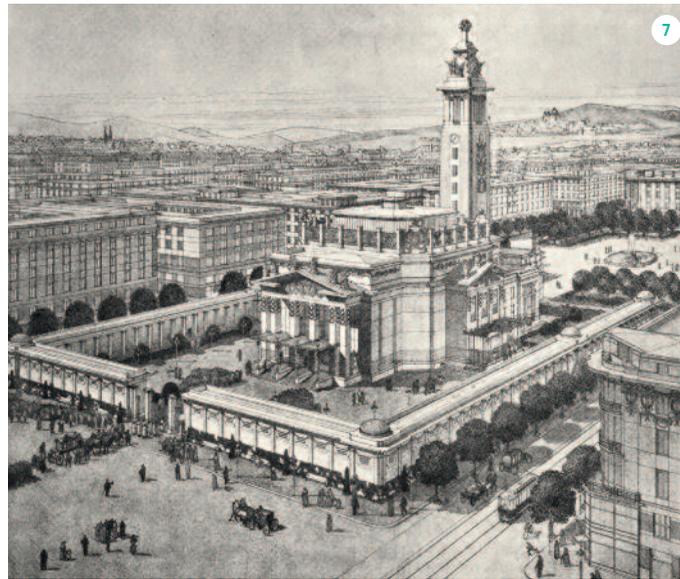
2

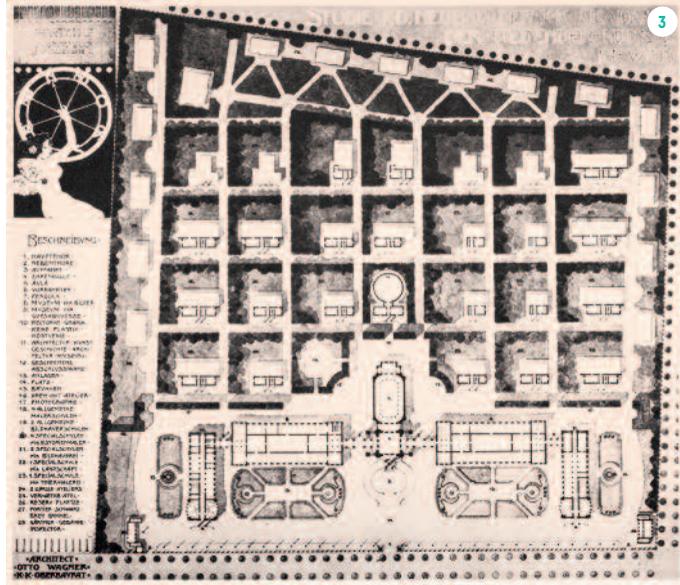
5

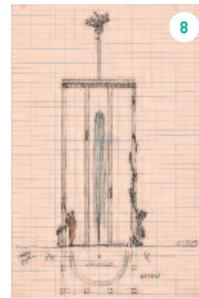
6

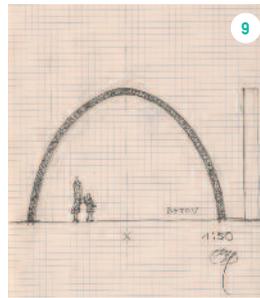
7

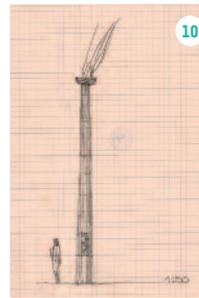
3

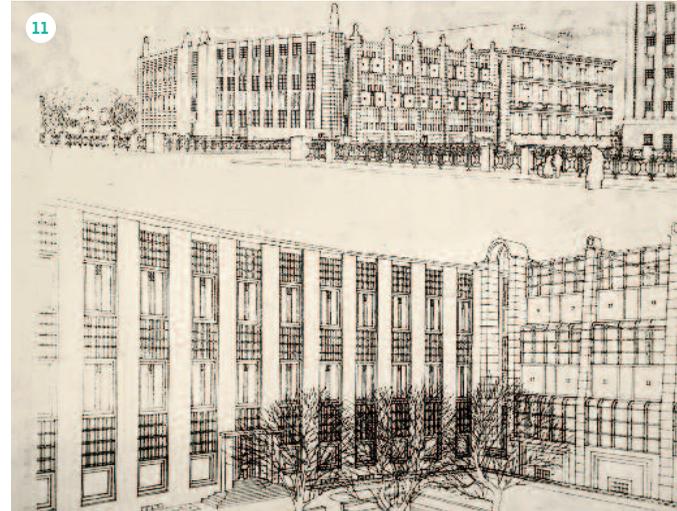
8

9

10

11

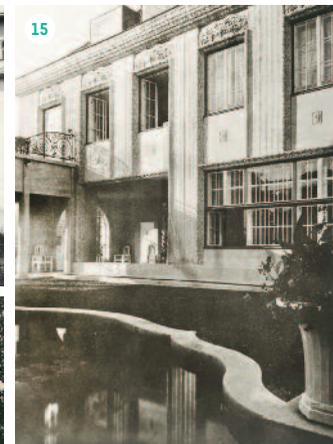
12

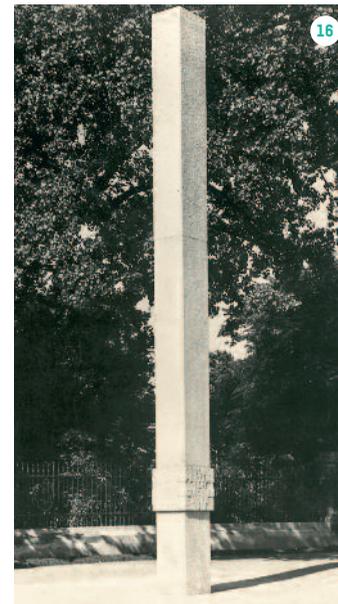
13

14

15

16

17

1 Otto Wagner, Projekt für die Akademie der bildenden Künste auf der Schmelz Projekt pro Akademii výtvarných umění na Schmelzu Project for the Academy of Fine Arts on the Schmelz, Wien Vídeň Vienna, 1910 MAK BI 16.728

2 Otto Wagner, Gebäude für die Universitätsbibliothek Budova pro univerzitní knihovnu Building for the university library, Wien Vídeň Vienna, publiziert vydáno published 1922 MAK BI 16.728

3 Otto Wagner, Kaiser Franz Josef Stadtmuseum auf der Schmelz Městské muzeum císaře Františka Josefa na Schmelzu Emperor Franz Josef City Museum on the Schmelz, Idealprojekt ideální projekt ideal project, Wien Vídeň Vienna, 1910 MAK BI 16.728

4 Otto Wagner, Wettbewerbsprojekt für das Kaiser Franz Josef Stadtmuseum auf der Schmelz Soutěžní projekt pro Městské muzeum císaře Františka Josefa na Schmelzu Competition project for the Emperor Franz Josef City Museum on the Schmelz, Opus IV, Wien Vídeň Vienna, 1912 MAK BI 16.728

5 Otto Wagner, Entwurf für die Zedlitzhalle Návrh na Zedlitzhalle Design for the Zedlitzhalle, Wien Vídeň Vienna, 1911 MAK BI 16.728

6 Otto Wagner, Statue Die Kultur vor dem Kaiser Franz Josef Stadtmuseum Socha Kultura před Městským muzeem císaře Františka Josefa Statue Culture in front of the Emperor Franz Josef City Museum, Idealprojekt ideální projekt ideal project, Wien Vídeň Vienna, 1909 MAK BI 16.728

7 Otto Wagner, Friedenskirche Kostel míru Church of peace, Idealplan ideální plán ideal plan, Wien Vídeň Vienna, 1917 MAK BI 16.728

8, 9, 10 Josef Hoffmann, Entwürfe für ein Otto-Wagner-Denkmal Návrhy pomníku Otto Wagnera Designs for an Otto Wagner monument, Wien Vídeň Vienna, 1929 MAK KI 8815-6

11 Josef Hoffmann, Entwurf für ein Gebäude Návrh budovy Design for a building, Wien Vídeň Vienna, 1906 MAK KI 8951-39

12 Josef Hoffmann, Entwurf für ein Fabrikgebäude in Wien Návrh tovární budovy ve Vídní Design for a factory building in Vienna, 1912 MAK KI 8951-7

13 Josef Hoffmann, Palais Stoclet in Brüssel Palác Stoclet v Bruselu Stoclet House in Brussels, Wien Vídeň Vienna, 1905-1911 MAK KI 8951-47

14 Josef Hoffmann, Eingang des Sanatoriums Westend in Purkersdorf Vchod sanatoria Westend in Purkersdorfu Entrance of the Sanatorium Westend in Purkersdorf, Wien Vídeň Vienna, 1904 MAK KI 8969-12

15 Josef Hoffmann, Gartenseite der Villa Eduard Ast in Wien Zahradní fasáda vily Eduarda Asta ve Vídní Garden side of the Villa Eduard Ast in Vienna, 1911 MAK KI 8951-3

16 Josef Hoffmann, Otto-Wagner-Gedenksäule, Pamětní sloup Otto Wagnera Otto Wagner commemorative column, Wien Vídeň Vienna, 1930 MAK KI 8951-67

17 Josef Hoffmann, Österreichisches Haus auf der Werkbundausstellung in Köln Rakouský pavilon na výstavě sdružení Werkbund v Kolíně nad Rýnem Austrian pavilion at the Werkbund exhibition in Cologne, 1914 MAK KI 8951-66

JOSEF HOFFMANN OTTO WAGNER

Vom Nutzen und Wirken
der Architektur
O užitku a působení
architektury
On the Use and Effect
of Architecture

23.5. – 29.10.2017 23 May – 29 Oct 2017
Josef Hoffmann Museum, Brtnice*
náměstí Svobody 263, 588 32 Brtnice, CZ

Mai/Jun/Sep/Okt: Di–So 10:00–17:00 Uhr
út–ne 10–17 h Tue–Sun 10 a.m.–5 p.m.
Jul/Aug: täglich 10:00–17:00 Uhr

otevířeno denně 10–17 h open daily 10 a.m.–5 p.m.

Eintritt Vstupné Admission: CZK 40/20

Eintrittsschluss: 16:00 Uhr

Poslední prohlídka v 16 h Last at 4 p.m.

Information Informace: T +420 724 543 722

Kontakt Contact MAK: Rainald Franz

T +43 1 711 36-220, josefhoffmannmuseum@MAK.at

Kontakt Contact MG: Rostislav Koryčánek

T +420 532 169 223, brtnice@moravska-galerie.cz

MAK Stubenring 5, 1010 Wien Videň Vienna, Austria
T +43 1 711 36-248, F +43 1 713 10 26
office@MAK.at, MAK.at

MG Husova 18, 662 26 Brno, CZ
T +420 532 169 111, info@moravska-galerie.cz
moravska-galerie.cz

© MAK/Theresa Schmeißl

* Eine gemeinsame Expositur der Mährischen Galerie in Brno und des MAK, Wien. Společně pracoviště Moravské galerie v Brně a MAK, Videň. A joint branch of the Moravian Gallery in Brno and the MAK, Vienna

Die Ausstellung steht unter dem Ehrenschutz der Botschaft der Tschechischen Republik in Österreich. Výstava se koná pod záštitou velvyslancev České republiky v Rakousku. The exhibition is held under the patronage of the Embassy of the Czech Republic in Austria.

Wir bedanken uns bei der Stadt Brtnice für die gute Zusammenarbeit. Děkujeme městu Brtnici za spolupráci. Thanks are extended to the Municipality of Brtnice for their helpful cooperation.

Die Ausstellung wurde durch die finanzielle Unterstützung des Europäischen Fonds für regionale Entwicklung sowie durch staatliche Finanzmittel der Tschechischen Republik realisiert und ist Bestandteil des Projekts „Bilaterale Designnetzwerke“. Výstava byla realizována za finanční podpory Evropského fondu pro regionální rozvoj a ze státního rozpočtu České republiky a je součástí projektu „Bilaterale Designnetzwerke“. The exhibition was realized thanks to financial support provided by the European Regional Development Fund and by the state budget of the Czech Republic and is part of the project „Bilaterale Designnetzwerke.“

© MAK/Theresa Schmeißl

MAK on TOUR Shuttlebus Wien–Brtnice und re-tour, **Sonntag, 21.5.2017**: Abfahrt MAK 8:30 Uhr, Rückkunft MAK ca. 18:30 Uhr, weitere Informationen und Online-Anmeldung unter www.MAK.at/hoffmann_wagner, Preis € 40 (inkl. Fahrt, Ausstellungseröffnung und Führung durch das Josef Hoffmann Museum, Brtnice)

Anreise von Wien aus: Donauuferautobahn A22/E49/E59 bis Abzweigung Hollabrunn/Znojmo/Prag > B303 über Hollabrunn bis Kleinhaugsdorf/Znojmo > Grenzübergang > 38/E59 über Znojmo und Moravské Budějovice nach Stonařov > 402, nach ca. 3 km > 403, 4 km bis zur Ortsmitte von Brtnice How to get there from Vienna: take the „Donauufer“ highway A22/E49/E59 and continue on the B303 towards Hollabrunn/Znojmo/Prague, pass Hollabrunn and continue to the border crossing Kleinhaugsdorf/Znojmo; in Czechia, take the 38/E59 via Znojmo and Moravské Budějovice to Stonařov where you turn off onto the 402; continue for three kilometers before turning off onto the 403; you will reach the center of Brtnice after 4 kilometers.

Moravská galerie v Brně vás zve v neděli 21. května 2017 k návštěvě Brtnice: Autobus Brno–Brtnice a zpět, Odjezd od UMPRUM, Husova 14 ve 12 hod., návrat k UMPRUM zhruba v 17:30 hod., cena 100/50 Kč (včetně dopravy, zahájení výstavy a komentované prohlídky Muzea Josefa Hoffmanna v Brtnici). Rezervace a platba v pokladně Pražákova paláce, Husova 18. Informace na telefonním čísle +420 532 169 177 nebo na e-mailu edukace@moravska-galerie.cz
Brtnice se nachází v kraji Vysočina, asi 20 km jihovýchodně od Jihlavy.
Brtnice is in the Vysočina Region, about 20 km south-east of Jihlava.

Kuratoren Kurátöři Curators: Rainald Franz, Kustode MAK-Sammlung Glas und Keramik kurátor sbírek skla a keramiky, MAK, Videň Curator, MAK Glass and Ceramics Collection; Rostislav Koryčánek, Kurator für Architektur und Design, Mährische Galerie, Brno kurátor architektury a designu, Moravská galerie v Brně Curator of Architecture and Design, Moravian Gallery, Brno

Ausstellungsgestaltung Architektonické řešení Exhibition design: Itai Margula / Grafische Gestaltung Grafický design Graphic design: Maria Anna Friedl / Ausstellungsorganisation Produktion Exhibition management: Victoria Calvo-Tomek (MAK), Miroslava Pluháčková (MG)

Herausgeber Vydavatel Editor: MAK, Wien Videň Vienna / Redaktion Redakce Editing: Anna Adamek (MAK) / Grafik Grafický design Graphic design: Maria Anna Friedl / Lektorat Jazyková korektura Copy editing: Bettina R. Algieri, Cornelia Malil (MAK); Miroslava Pluháčková (MG) / Übersetzungen Překlady Translation: Kenneth Friend (EN); Karel Tenk, Kateřina Tlachová (CZ)

Cover: Emil Otlik, Porträt Josef Hoffmann Porträt Josefa Hoffmanna Portrait of Josef Hoffmann, Wien Videň Vienna, 1903 © Gemeinde Brtnice Město Brtnice Municipality of Brtnice; Porträt Otto Wagner (Fotografie) Porträt Otto Wagnera (fotografie) Portrait of Otto Wagner (photography), Postkarte pohlednice Postcard, Wien Videň Vienna, nach po after 1918 © MAK/Georg Mayer

JOSEF HOFFMANN – OTTO WAGNER Vom Nutzen und Wirken der Architektur

In diesem Jahr widmet sich das Josef Hoffmann Museum in Brtnice mit der Ausstellung *JOSEF HOFFMANN – OTTO WAGNER. Vom Nutzen und Wirken der Architektur* dem Verhältnis von Josef Hoffmann (1870–1956) zu seinem Lehrer Otto Wagner (1841–1918), dessen Todestag sich 2018 zum hundertsten Mal jährt. Für Hoffmanns Karriere waren die Ausbildung bei Otto Wagner in der Specialschule für Architektur an der Wiener Akademie der bildenden Künste, die gemeinsame Arbeit in dessen Atelier und in der Secession sowie Wagners Förderung bei der Bestellung zum Professor an der k. k. Kunstgewerbeschule entscheidend. Noch im hohen Alter gerichtet Josef Hoffmann in seiner „Selbstbiographie“ enthusiastisch über seinen Lehrer: „[...] Wagner wurde an die Architekturklasse der Akademie am Schillerplatz berufen. Nun hatten wir endlich eine starke Persönlichkeit unter uns, die, voll von Ideen, eigene

Wege ging und uns für alles Neue und Notwendige zu begeistern vermochte. Wir bewunderten die palastartigen Wohnbauten Wagners, die, nicht nur was Konstruktion und solide Bauweise anlangt, mustergültig waren, sondern in der freien Verwendung alter Formen überraschende Wirkungen hervorbrachten und unter den herkömmlichen Bauten jener Zeit sofort durch ihre Qualität und Eigenart auffielen.“ Hoffmann erwähnt, dass Wagner bei der täglichen Korrektur in der Akademie ihn „[...] durch seine ganz enormen technischen Kenntnisse auf die wichtigsten Elemente des Bauens immer wieder aufmerksam zu machen“ wusste. Während Hoffmanns Entwurf für sein Architekturdiplo *Forum Orbis, Insula Pacis* (1895, ein Fasadentwurf, publiziert in *Aus der Wagnerschule*, Beilage zur von Ferdinand von Feldegg herausgegebenen Zeitschrift *Der Architekt*) noch ganz unter dem Einfluss des Wagner'schen Späthistorismus steht, bildete die Auseinandersetzung mit der klassischen und volkstümlichen Architektur Italiens auf einer durch den „Rompreis“ der Akademie finanzierten Reise eine erste Zäsur in Hoff-

JOSEF HOFFMANN – OTTO WAGNER O užitku a působení architektury

Letošní výstava *JOSEF HOFFMANN – OTTO WAGNER. O užitku a působení architektury* v Muzeu Josefa Hoffmanna v Brtnici je věnována vztahu Josefa Hoffmanna (1870–1956) a jeho učitele Otto Wagnera (1841–1918), jehož sté výročí úmrtí připadá na rok 2018. Studium u Otto Wagnera na Specialschule für Architektur při vídeňské Akademii výtvarných umění, společná práce ve Wagnerově ateliéru a ve sdružení Secession, stejně jako Wagnerova podpora při jmenování Hoffmanna profesorem na c. k. Škole uměleckých řemesel ve Vídni – to vše bylo pro kariéru Josefa Hoffmanna určující. Ještě v pozdním věku Josef Hoffmann ve své *Autobiografii* entuziasticky vzpomíná na svého učitele: „[...] Wagner začal přednášet na akademii v kurzu architektury na náměstí Schillerplatz. Nyní jsme konečně mezi sebou měli

silnou osobnost, hýřící myšlenkami, která dokázala jít vlastní cestou a nadchnout sebe i studenty pro vše nové a potřebné. Obdivovali jsme Wagnerovy obytné budovy v palácovém stylu; považovali jsme je za vzor nejen kvůli architektonickému řešení a solidní konstrukci, ale překvapovaly nás i volným užíváním starých forem a svoji kvalitou a jedinečností ihned vyvolávaly pozornost ve srovnání s tehdejší konvenční výstavbou.“ Hoffmann zmiňuje, že Wagner při každodenních kritických konzultacích na akademii neomylně dokázal „[...] uplatňovat své naprosto mimořádné technické znalosti, aby vždy znova zaměřoval pozornost na zásadní stavitelské prvky.“ Zatímco Hoffmannova diplomová práce z architektury *Forum Orbis, Insula Pacis* (1895, návrh fasády, publikovaný v příloze časopisu *Der Architekt*, který vydával Ferdinand von Feldegg, nazvané *Aus der Wagnerschule*) byla ještě zcela pod vlivem Wagnerova pozdního historismu, k první cézúře v Hoffmannově genezi coby architekta došlo při jeho cestě do Itálie, finan-

JOSEF HOFFMANN—OTTO WAGNER On the Use and Effect of Architecture

This year, with the exhibition *JOSEF HOFFMANN—OTTO WAGNER: On the Use and Effect of Architecture*, the Josef Hoffmann Museum in Brtnice is dedicating itself to the relationship of Josef Hoffmann (1870–1956) with his teacher Otto Wagner (1841–1918), the centenary of whose death is approaching in 2018. His training under Otto Wagner at the Specialschule für Architektur at the Academy of Fine Arts Vienna, their joint work in his studio and in the Secession, as well as Wagner's facilitation of his appointment as professor at the Imperial Royal School of Arts and Crafts in Vienna were decisive for Hoffmann's career. Even in old age, Josef Hoffmann spoke enthusiastically of his teacher in his „Selbstbiographie“: „[...] Wagner was appointed to the architecture class of the Academy on the Schillerplatz. Now we finally had a strong personality amongst us,

who, full of ideas, followed his own path and was able to inspire us with regard to everything new and necessary. We admired that palatial residential buildings of Wagner, which were exemplary, not only in terms of design and solid construction, but also produced surprising effects with the free use of old forms, and which were immediately conspicuous in their quality and idiosyncrasy in comparison with the conventional buildings of the time.“ Hoffmann mentions that Wagner was always sure to „[...] draw his attention to the most important elements of building again and again through his simply enormous technical skills“ in the context of daily corrections. While Hoffmann's design for his architecture diploma, *Forum Orbis, Insula Pacis* (1895, a facade design, published in *Aus der Wagnerschule*, supplement to the magazine *Der Architekt*, published by Ferdinand von Feldegg), was still completely subject to the influence of Wagner's late historicism, the engagement with the classical and folkloric architecture of Italy on a trip financed by the

manns Genese als Architekt. Die italienischen Skizzen, die er teilweise in *Der Architekt* veröffentlichten wird, zeigen ein Interesse an anonymer Architektur, die „[...] unserem Bestreben, dem Zweck und Material gerecht zu werden, viel mehr zu sagen hatte“, so Hoffmann in seiner „Selbstbiographie“. Sichtbar wird dieser neue Zugang an den Entwürfen für ein Bankgebäude in Prag und für das Volkstheater in Pilsen (beide 1897). Im selben Jahr wird Hoffmann mit Wagner Gründungsmitglied der Secession. Josef Hoffmann beschreibt das Wirken seines Lehrers Wagner 1909 erstmals in einem publizierten Vortrag: „Wagner giebt den puren Formalismus auf, d. h. er denkt seine Bauten nicht als Zusammensetzung von hergebrachten Formen, sondern versucht, vorerst die Konstruktion und den Zweck des Bauwerks durch die üblichen Ausdrucksmittel zu erklären, d. h. zu kristallisieren.“ Und weiter: „Auch werden Sie bemerken, daß Wagner vorerst einer der besten Kenner alter Style ist und daß er den eigentlichen Reiz ihrer Verhältnisse und ihrer Formensprache bewußt erkannte [...]“. Trotzdem

cované „Římskou cenou“ akademie, kde se seznámil s tamější klasikou a lidovou architekturou. Italské skici, které zčásti zveřejnil v časopise *Der Architekt*, dokládají jeho zájem o anonyrní architekturu, která „[...] může tolik napovědět při naší snaze vycházet vsříc účelu a materiálu,“ píše Hoffmann ve své *Autobiografii*. Tento nový přístup lze sledovat na návrzích bankovní budovy v Praze a lidového divadla v Plzni (oba 1897). V též roce se Hoffmann s Wagnere m stávají zakládajícími členy vídeňského sdružení Secession. Josef Hoffmann poprvé popsal působení svého učitele Wagnera ve své přednášce publikované v roce 1909: „Wagner opouští čistý formalismus, tedy nenahází své stavby jako kompozice z konvenčních forem, ale v první řadě jako snahu o objasnění nebo krystalizaci architektonického řešení a účelu stavby obvyklými vyjadřovacími prostředky.“ A dále: „Povšimněme si také, že Wagner jednoznačně patří k nejlepším znalcům starých stylů a že vědomě rozpoznal bytostné kouzlo jejich proporcí a formálního

fühlt er instinktiv, daß nicht die Verwendung der alten traditionellen Formensprache den Wert eines Bauwerkes bestimmt, sondern einzig und allein der eigentümliche Charakter. An Stelle des Stils, der allein das Bauwerk nicht erkenntlich macht, tritt der Charakter.“ Als letzte „Verbeugung“ vor seinem Lehrer kann Josef Hoffmanns Entwurf für das Otto-Wagner-Denkmal in Wien verstanden werden: ein neun Meter hoher, einfacher Steinpfeiler – die Reduktion einer Triumphsäule mit einem in Augenhöhe angebrachten Schriftblock. Es wurde 1930 anlässlich der Werkbundtagung beim Burgtor in Wien errichtet, jedoch während des Zweiten Weltkriegs abgetragen. 1959 ließ Roland Rainer (als Rektor der Akademie der bildenden Künste) das Otto-Wagner-Denkmal bei der Akademie erneut aufstellen. Die Ausstellung stellt das Schaffen Josef Hoffmanns dem seines Lehrers Otto Wagner anhand von Entwürfen und Objekten gegenüber.

tvarosloví [...]“. Přesto instinktivně rozpoznal, že hodnotu stavebního díla neurčuje užívání starého, tradičního formálního tvarosloví, nýbrž jeho zcela osobitý charakter. Namísto stylu, který sám o sobě nedokáže učinit stavbu rozpoznatelnou, nastupuje charakter.“ Za poslední „poklonu“ Josefa Hoffmanna svému učiteli lze považovat jeho návrh na pomník Otto Wagnera ve Vídni: devět metrů vysoký, jednoduchý kamenný pylon – redukce vítězného oblouku – s blokem písma umístěným ve výši očí. Byl odhalen u hradní brány ve Vídni v roce 1930 při příležitosti zasedání uměleckého svazu Werkbund, během druhé světové války však byl odstraněn. V roce 1959 nechal Roland Rainer, tehdejší rektor Akademie výtvarných umění, pomník Otto Wagnera znovu postavit v blízkosti akademie. Výstava konfrontuje prostřednictvím návrhů a objektů tvorbu Josefa Hoffmanna s tvorbou jeho učitele Otto Wagnera.

“Rome Prize“ of the Academy represented an initial caesura in Hoffmann's emergence as an architect. The Italian sketches, which were published in part in *Der Architekt*, showed an interest in anonymous architecture that „[...] spoke much more to our endeavor to do justice to the purpose and material,“ according to Hoffmann in his „Selbstbiographie.“ This new approach is visible in the designs for a bank building in Prague and for the popular theater in Pilsen (both in 1897). Hoffmann, together with Wagner, became a founding member of the Secession in the same year. Josef Hoffmann described the impact of his teacher Wagner for the first time in a published lecture in 1909: “Wagner forsakes the purely formalistic, meaning that he doesn't view his structures as compositions of conventional forms, but instead primarily as attempts to explain or to crystallize the design and the purpose of the structure with the usual means of expression.“ He then continues: “You will also note that Wagner is first of all one of the best connoisseurs of old styles, and

that he consciously recognized the actual charm of their proportions and their language of form [...]“. Nonetheless, he instinctively felt that it was not the use of the old, traditional language of form that defines the value of a structure, but rather only the idiosyncratic character. The character takes the place of the style, which in itself is not enough to make the structure recognizable.“ Josef Hoffmann's design for the monument to Otto Wagner in Vienna can be considered as his last “homage“ to his teacher. It is a nine-meter high, simple stone pylon, a reduction of a victory column with a block of type at eye level. It was erected in 1930 on the occasion of the Werkbund congress near the palace gate in Vienna, but was removed during World War II. In 1959, Roland Rainer, then Rector of the Academy of Fine Arts, had the Otto Wagner monument erected once again near the Academy. The exhibition juxtaposes the work of Josef Hoffmann with that of his teacher Otto Wagner on the basis of designs and objects.

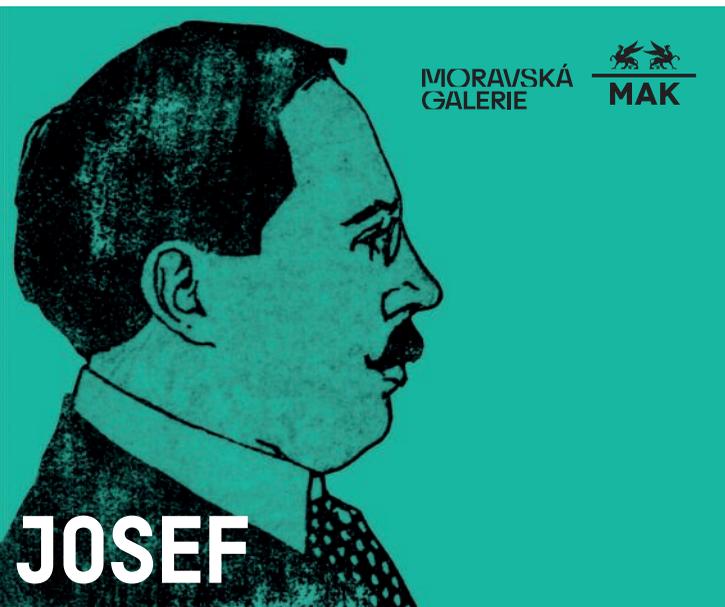
Interreg

EUROPEAN UNION

Austria-Czech Republic

European Regional Development Fund

MORAVSKÁ GALERIE

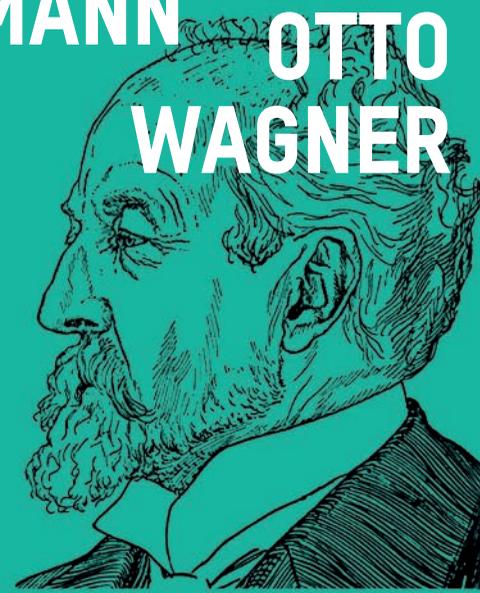

JOSEF HOFFMANN

OTTO WAGNER

Vom Nutzen
und Wirken
der Architektur

O užitku
a působení
architektury
On the Use
and Effect of
Architecture

JOSEF
HOFFMANN
MUSEUM

23/5 – 29/10/2017
Josef Hoffmann Museum / Brtnice / CZ